

**CERCETAREA ARHEOLOGICĂ
PREISTORICĂ ÎNTRE
TRADIȚIONALISM ȘI INOVAȚIE**

Lect. univ. dr. Livian Rădoescu
Universitatea „Constantin Brâncuși” din Târgu
Jiu

Abstract

Cercetarea arheologică în România va trebui să reevalueze întregul esafodaj teoretic și ideologic pentru a depăși statutul de disciplină auxiliara și izolarea intelectuală la care a fost condamnată pe parcursul unei perioade îndelungate, printr-o abordare interdisciplinară a domeniului său de studiu.

Cuvinte cheie: cercetare arheologica, progres teoretic și ideologic.

**PREHISTORIC ARCHEOLOGICAL
RESEARCH BETWEEN
TRADITIONALISM AND
INNOVATION**

Lect. Ph.D. Livian Rădoescu
„Constantin Brâncuși” University of Târgu
Jiu

Abstract

The Romanian archaeological research will have to reassess all the theoretical and ideological scaffolding in order to overcome its status of auxiliary discipline and intellectual isolation, to which it has been condemned during a long period of time, through an interdisciplinary approach of its field of investigation.

Key words: archaeological research, theoretical and ideological progress.

Arheologia, ca știință istorică, apărută din curiozitatea umaniștilor față de vestigiile antichității și dezvoltată în secolele următoare ca urmare a lărgirii sferei de cuprindere, și-a elaborat treptat propriile metode de investigație dar și principiile teoretice care stau la baza cercetării. Abordând o viziune unilaterală de interpretare a evoluției societății omenești, arheologia a preferat să acorde o însemnătate aparte factorului temporal în încercarea de a *decripta* anumite secvențe cronologice pe baza unor modele teoretice, în spatele cărora se aflau o serie de imagini și percepții mai mult sau mai puțin obiectivate.

Această manieră de reconstituire a vieții societăților preistorice a viciat cercetarea arheologică, privând-o de o viziune integratoare, structuralist-sistematică, asupra fenomenelor culturale derulate de-a lungul unui anumit palier cronologic. Interesul constant manifestat pentru dimensiunea

Archeology, as a historical science, occurred due to humanists' curiosity to the vestiges of Antiquity and developed in the following centuries due to the enlargement of its field, has gradually drawn-up its own methods of investigation and theoretical principles of the research. Approaching a unilateral view for interpreting the evolution of human society, archeology has preferred to pay special attention to the temporal factor in the attempt to *decrypt* certain chronological sequences based on certain theoretical patterns supported by certain more or less objectified images and perceptions.

This manner of reconstructing prehistoric societies life altered archeological research, seeing it as an integrating, structural-systematic vision upon cultural phenomena from a long chronological period. The constant interest for the temporal side, besides the fact that it has offered incomplete and unsatisfying

temporală, pe lângă faptul că a oferit de cele mai multe ori rezultate incomplete și nesatisfăcătoare, a imprimat arheologiei caracterul unei științe *exclusiv retrospectivă* cu o atitudine eminentă antropocentristă (Ciută 2005, 43). Insuficienta cercetare a cadrelor (generale sau particulare) ce au determinat o anumită direcție de dezvoltare comunităților preistorice și au generat atitudini și mentalități greu identificabile datorită *opacității documentului arheologic* (Eliade 1991, 1-4), dar mai ales ignorarea dimensiunii spațiale, a evidențiat de-a lungul timpului limitele gândirii arheologice.

Încă de la începuturile ei, arheologia a fost definită ca o știință auxiliară a istoriei, de fapt o subdisciplină a acesteia, motiv pentru care a și fost percepută ca o emanație a scrisului istoric, o completare la descrierea și interpretarea *rămășișelor culturale*. Faptul că domeniul de cercetare al istoriei se extinde până către începuturile creațiilor de ordin cultural, adică la începuturile omenirii, iar arheologia este depozitara unor asemenea mărturii, ne îndreptățește să afirmăm că, într-adevăr, ea este o știință a culturii.

Ca orice disciplină intelectuală ce tinde spre statutul de știință, nevoia unei concepții de ordin matematic s-a făcut simțită încă din secolul trecut. Necesitatea introducerii unor criterii de prelucrare statistică a datelor și a utilizării analizelor matematice în vederea modelării datelor calitative a dus în cele din urmă la profesionalizarea arheologiei și câștigarea statutului de disciplină autonomă. Bazele metodologiei arheologice au fost puse de către David C. Clarke, care, în lucrarea *Analytical Archaeology*, a introdus o serie de definiții operaționale în scopul sistematizării și prezentării într-o formă cât mai sintetică a unor concepte de bază ale acestui domeniu de investigație al trecutului.

Dacă la începuturile ei arheologia românească avea doar *sarcina de a aduna și de a controla aceste rămășișe pentru a extrage din studiul lor, special sau comparativ, o cunoștință cât se poate mai deplină despre...starea morală și intelectuală a*

results most of the time, gave archeology the character of an *exclusively retrospective* science with an anthrop focused attitude (Ciută 2005, 43). The insufficient research of frameworks (general or particular) causing a certain development direction of prehistoric communities and generating hard to identify attitudes and mentalities due to *the opacity of archeological document* (Eliade 1991, 1-4), but especially ignoring the spatial size, revealed the limitations of archeological thought in time.

From its beginnings, archeology has been defined as an auxiliary science of history, actually as a sub-subject of it, reason why it has been perceived as an emanation of historical writing, a completion to the description and interpretation of *cultural remains*. The fact history's research field is extended to the beginning of cultural creations, meaning at the beginnings of humanity, and archeology holds such evidence which makes us say that it is really a science of culture.

Like any intellectual subject tending towards the status of science, the need for a mathematic conception was felt in the last century. The need to introduce some statistic data processing and mathematic analyses in order to process qualitative data has finally begun to professionalize archeology and earn the status of autonomous subject. The bases of archeological methodology were laid by David C. Clarke, who, in his work *Analytical Archaeology*, introduced several operational definitions in order to systemize and present basic concepts of this past investigation field in a synthetic form.

If at its beginning, Romanian archeology had only *the task of collecting and controlling the remainders in order to extract from their study, specially or comparatively, thorough knowledge about the ... moral and intellectual state of humanity, to various ages of its development* (Odobescu 1961, 62-63), it is currently the most classic example of interdisciplinarity, involvement of some disciplines (ethnology,

omenirii, la diferite epoci ale dezvoltării sale (Odobescu 1961, 62-63), la ora actuală ea reprezintă exemplul cel mai clasic de interdisciplinaritate, implicarea unor discipline (etnologia, biologia, chimia, etc.) și subdiscipline de graniță (arheobotanica, arheozoologia, arheogeomorfologia, etc.), demonstrează nevoia de integrare a rezultatelor în vederea elaborării unei viziuni globale asupra unei perioade istorice. Nume de prestigiu precum V. Pârvan, I. Andrieșescu, I. Nestor, D. Berciu, Vl. Dumitrescu au impus în arheologia românească o nouă manieră de interpretare a faptelor istorice, racordată la paradigma cultural-istorică, conform căreia cunoașterea epocilor preistorice era echivalentă cu identificarea culturilor ce s-au derulat pe teritoriul României.

Metodologia utilizată plasa în timp și spațiu distribuția artefactelor iar comunitățile înregistrau o dezvoltare liniară, de la o etapă la alta, astfel încât, acestea apăreau ca perfect integrate și clar delimitate unele de altele. Această viziune cu tentă reduționistă impunea documentației arheologice un caracter mai mult expozitiv decât practic, motiv pentru care marxismul, o nouă teorie de nivel general, va găsi cadrul propice pentru a-și impune interesul pentru economie și societate menținând aceeași dihotomie între teorie și practică (Angheliniu 2006, 18).

Astfel, arheologia preistorică a investigat cu precădere dovezile materiale ale culturii și a neglijat cu bunăștiință acele surse ce aparțineau lumii naturale, fapt pentru care, o anumită mentalitate privind cercetarea de profil a devenit dominantă, într-o perioadă, când interacțiunile dintre sistemele culturale și ecologice deveneau din ce în ce mai vizibile. Începând cu anii '70 pluridisciplinaritatea a cunoscut două direcții de dezvoltare: astfel, pe de o parte se constată o accentuare a prelucrării documentației tradiționale, iar pe de alta, apelul la o serie de discipline auxiliare în vederea reconstituirii paleomediei și paleoeconomiei (Angheliniu 2006).

Paradoxal, mediul natural era privit ca un fapt exterior culturii, ca un ansamblu de

biology, chemistry, etc.) and border sub-disciplines (archo-botanics, archo-zoology, archo-morphology, etc.), proves the need to include results in order to draw-up a global vision upon a historic period. Prestigious names like V. Pârvan, I. Andrieșescu, I. Nestor, D. Berciu, Vl. Dumitrescu established a new way of interpretation of historical facts in Romanian archeology, related to the cultural and historical paradigm, according to which knowledge of pre-historical ages was equivalent to identification of cultures developed in Romania.

The used methodology placed artifacts distribution in time and space and communities recorded a linear development, from one stage to another, so that, they appeared as perfectly integrated and clearly differentiated between them. This reductionist view gave archeological documentation a more expositive character rather than a practical one, reason why Marxism, a new general theory, shall find adequate framework for establishing its interest in economy and society maintaining the same dichotomy between theory and practice (Angheliniu 2006, 18).

Therefore, pre-historical archeology mainly investigated material evidence of culture and willingly neglected the sources belonging to the natural world, reason why a certain mentality regarding the profile research has become dominant, in a period when interactions between cultural and ecologic systems became more and more visible. Beginning with the 70s, the pluridisciplinarity has known two development directions: therefore, on one hand, we notice a growth of traditional documentation processing, and on the other hand, the call to several *auxiliary* disciplines in order to reconstruct paleo-environment and paleo-economy (Angheliniu 2006).

Paradoxically, natural environment was seen as a fact exterior to culture, as a complex of casual interactions, whose occurrence was placed at the level of the

interacțiuni întâmplătoare, a cărei manifestare se plasa la nivelul limitei dintre ecologie și tehnologie și se reflecta prin intermediul armelor și uneltelor. În ciuda eforturilor unor specialiști de a impune o schimbare în maniera de prelevare a informației și de a demonstra impactul disciplinelor naturaliste în derularea cercetării arheologice, pluridisciplinaritatea rămânea în continuare un principiu colateral obiectivelor cunoașterii vestigiilor materiale ale perioadelor preistorice. Lipsa unor contacte cu antropologia și promovarea unei viziuni incomplete asupra culturii (set de arhetipuri și modele comportamentale) au evidențiat încă o dată incapacitatea practicii arheologice de a elabora o imagine unitară, complexă, a unei culturi, ținând cont de asocierile și contextele descoperirilor.

Astăzi, arheologia se constituie într-o știință autonomă ce conlucrează cu antropologia, etnologia, arheozoologia, paleoetnobotanica, (dacă este să amintim doar câteva dintre disciplinele conexe), la reconstituirea cât mai exactă a imaginii societăților preistorice. Marele avantaj al arheologiei utimelor decenii îl reprezintă abordarea și interpretarea complexă a rezultatelor din punct de vedere interdisciplinar, ceea ce reprezintă o lărgire a cadrului conceptual și construirea unor baze de date specifice, fără de care, la ora actuală conlucrarea specialiștilor ar fi imposibilă. *Implicarea* antropologiei în cercetarea arheologică permite stabilirea apartenenței unor comunități la o civilizație sau alta, studiile referitoare la populația din perioada neolitică, spre exemplu, evidențiază, pe lângă fondul autohton și existența unor elemente mediteranoide ce ajung în Muntenia, sudul Transilvaniei și al Moldovei. Spre sfârșitul eneoliticului și începutul epocii bronzului, analiza morfologică a scheletelor a demonstrat că, structura antropologică a comunităților locale *s-a îmbogățit* cu elemente stepice de tip protoeuropoid și protonordic, fapt reflectat și de elementele de rit sau ritual funerar.

Contribuția arheozoologiei la reconstituirea trecutului este un alt exemplu de

limit between ecology and technology and was reflected through weapons and tools. Despite some experts' efforts to establish a change in the way information is collected and to prove the impact of naturalist disciplines in the development of archeological research, pluridisciplinarity still was a collateral principle of knowledge objectives of material vestiges of pre-historical ages. The lack of some contacts with anthropology and promotion of an incomplete view on culture (set of archetypes and behavior patterns) have revealed once more the inability of archeological practice to draw-up a unity, complex image of a culture considering the associations and contexts of discoveries.

Today, archeology is established as an autonomous science working together with anthropology, ethnology, archeozoology, paleoethnobotanics, (to name only a few of its related disciplines), for exact reconstruction of pre-historical societies image. The great advantage of archeology of the last few decades is the complex approach and interpretation of results for interdisciplinary point of view, which is an enlargement of its conceptual framework and building some specific databases, without which, at this time, experts collaboration would be practically impossible. Anthropology *involvement* in archeological research allows to establish the appurtenance of a community to a civilization or another, studies on the Neolithic period for example, reveal besides the autochthonous background, the existence of certain Mediteranoid elements reaching Muntenia, the south of Transylvania and Moldavia. Towards the end of the Eneolithic and beginning of the Age of Bronze, skeletons morphological analysis was enriched with protoeuropoid and protonorth funerary ritual elements.

The contribution of archeozoology to reconstruction of the past is another example of interdisciplinary approach, provided data (considering their heterogeneity and quality)

abordare interdisciplinară, datele furnizate (având în vedere eterogenitatea și calitatea acestora) completează imaginea vieții omului preistoric în care fauna deținea un rol considerabil. În acest sens merită amintite participările arheozoologilor (Necrasov, Haimovici, Bolomey, El Susi, etc.) la cercetările de teren și elaborarea unor studii pentru o serie de culturi precum Starčevo-Criș, Boian, Cucuteni, Banat, toate acestea înscriindu-se în efortul general de a scoate arheologia din izolarea sa teoretică și metodologică și de a-i asigura o deschidere cât mai mare spre alte orizonturi de investigație.

Evoluția și succesiunea culturilor preistorice poate fi stabilită cu ajutorul metodelor specifice cronologiei relative și absolute, prin care sunt evidențiate conexiunile dintre diferitele aspecte culturale supuse cercetării. Pe baza acestora se poate realiza o încadrare spațio-temporală a acelor elemente definitorii care au stat la baza conglomeratului cultural specific unei perioade istorice. Datorită complexității informației, a coroborării datelor noi cu cele deja existente, o interpretare a raporturilor cronologice dintre comunitățile implicate în procesele de restructurare etno-culturală presupune o reconsiderare a vechilor ipoteze mai ales că termenii de bază ai arheologiei se cer redefiniți în funcție de progresele realizate.

Faptul că o serie întreagă de sincronisme cronologice stabilite pe baza metodei comparativ-tipologice pot fi contrazise de observațiile stratigrafice, nu înseamnă că aceasta ar fi inoperantă în marea majoritate a cazurilor, doar că utilizarea ei ar trebui să se facă sub aspectul anumitor rezerve. În stabilirea unor sincronisme cât mai corecte sunt necesare observații stratigrafice cât mai exacte și nicidecum construcții cronologice care au la bază criterii comparativ - tipologice. Mult timp cronologia troiană, Troia I-II a stat la baza unei așa-zise paralelizări între teritoriul carpato-danubiano-pontic și Orientul Apropiat care pune accentul pe rolul jucat de Orient în difuziunea ideilor culturale către zona sud-estică a

completes the image of pre-historical man's life where fauna had an important role. We therefore have to remember archeozoologists' participations (Necrasov, Haimovici, Bolomey, El Susi, etc.) to the researches on the field and drawing-up some studies for certain cultures like Starčevo-Criș, Boian, Cucuteni, Banat, all of them being part of the general effort of taking archeology out of its theoretical and methodological isolation and provide it with a broader opening to new horizons of investigation.

Pre-historical cultures evolution and succession can be established with the help of methods specific to relative and absolute chronology, revealing the connections between various cultural aspects under research. Based on them, a spatial and temporal inclusion of these defining elements that were at the basis of the cultural conglomerate specific to a historical period can be made. Due to the complexity of the information, corroboration of the new data with the already existing ones, an interpretation of chronological relations between the communities involved in ethnic-cultural restructuration processes supposes a reconsideration of the old hypotheses, especially that the main terms of archeology have to be redefined depending on the progresses made.

The fact that a series of chronological synchronisms established based on the comparative-typological method can be contradicted by stratigraphical observations, does not mean that this is not operational in most of the cases, only that its use should be made with certain reserves. In establishing accurate synchronisms are necessary for the stratigraphical observations and not chronological constructions based on comparative - typological criteria. For a long time Troy chronology, Troy I-II was at the basis of a so-called paralleling process between the Carpathian - Danubian - Pontic territory and the Close East with accent on the role played by the East in spreading

Europei (D. Garașanin, 1980). Astăzi, cercetările de ultimă oră au evidențiat insuficiența paralelismelor cu cronologia troiană și au impus adoptarea unui nou sistem cronologic pentru evoluția neo-eneoliticului românesc.

Datele radiocarbon de care dispunem momentan (Dumitrescu 1974a; 1974b; Monah 1987, 67-79; Mantu 1995, 226-230; 1998), insuficiente din păcate, nu reușesc să determine raporturile cronologice dintre diferite orizonturi culturale, deoarece terminologia de specialitate, deși a fost stabilită cu precizie, este utilizată într-o modalitate necorespunzătoare, motiv pentru care, datorită unor ezitări de ordin teoretic, se ajunge la un dezacord în ceea ce privește exactitatea lor.

Paleoetnobotanica, datorită specificului datelor pe care le pune la dispoziția arheologilor aduce o contribuție, deloc neglijabilă, la reconstituirea unor secvențe ale evoluției umane, determinate de transformările mediului natural. În ultima perioadă s-au înregistrat numeroase progrese în acest domeniu interdisciplinar (Cârciumaru 1996; 1999), tehnicile de recuperare a resturilor de plante în urma săpăturilor arheologice pot oferi importante informații cu privire la gradul de antropizare a mediului sau chiar a nivelului de dezvoltare culturală a unei comunități.

La ora actuală cercetarea arheologică românească trebuie să aibă în vedere restructurarea conținutului ei teoretic în condițiile în care raportul de dependență al acestui domeniu față de istorie ce s-a perpetuat de-a lungul deceniilor comuniste devine anacronic, iar progresele istoriografiei și antropologiei au demonstrat că o viziune unilaterală de cercetare a formelor de expresie culturale este insuficientă. Cu toate că paleoetnografia, paleosociologia oferă perspective de abodare interdisciplinare, utilizarea cu precădere a documentației arheologice și a analogiilor preluate din câmpul istoriei reprezintă în continuare puncte de vedere unilaterale, reducționiste, ce nu servesc unei discipline umaniste al cărei

cultural ideas towards to South-Eastern area of Europe (D. Garașanin, 1980). Today, latest research have revealed the lack of enough parallelisms to Troy chronology and required a new chronological system for the evolution of Romanian neo-Eneolithic.

Radiocarbon data available to us at the moment (Dumitrescu 1974a; 1974b; Monah 1987, 67-79; Mantu 1995, 226-230; 1998), unfortunately not enough, do not manage to establish the chronological reports between various cultural horizons, because the specialized terminology, although precisely established, is used in an inadequate way, reason why, due to certain theoretical hesitations, a disagreement is reached as far as their exactness is concerned.

Paleoethnobotanics, due to specific data that it provides to archeologists, makes a significant contribution to the reconstruction of some sequences of human evolution, determined by the transformations of the natural environment. Lately, numerous progresses have been made in this interdisciplinary field (Cârciumaru 1996; 1999), plants remainders recovery techniques due to archeological diggings being able to offer significant information on the anthropization degree of the environment or the level of cultural development of a community.

Romanian archeological research has to consider the reconstruction of its theoretical content considering that the dependence report of this field to history perpetuated during communist decades becomes anachronous, and historiography and anthropology progresses have proved that a unilateral research view of cultural expression forms is not enough. Despite the fact that paleoethnography offers interdisciplinary approach perspectives, the use of archeological documentation and analogies taken from history continue to be unilateral, reductionist point of view not serving to a humanistic discipline whose objective is, by excellence the study of

obiectiv, prin excelență, îl reprezintă studiul diversității culturale.

Arheologia preistorică va trebui să-și îmbunătățească aparatul metodologic și să interpreteze faptele sociale prin intermediul unor analogii și racordări la universuri culturale aproximativ apropiate din punct de vedere tehnologic, social, economic, de contextul arheologic identificat. Reconstituirea universului spiritual al comunităților preistorice reprezintă un exercițiu de interdisciplinaritate, întrucât surprinderea și înțelegerea tuturor manifestărilor presupune coroborarea datelor arheologice, cu cele puse la dispoziție de istoria religiilor, de istoria imaginarului, a interpretărilor antropologice, și nu numai. Sperăm ca în viitor abordarea unor perspective interdisciplinare să redeva arheologiei românești statutul unei discipline cuprinzătoare, care să canalizeze eforturile specialiștilor din domenii cât mai variate în vederea reconstituirii vieții omului preistoric, sub toate aspectele sale.

BIBLIOGRAFIE

Anghelinu 2006 –M. Anghelinu, *Spațiul teoretic al pluridisciplinării în arheologia preistorică din România, în Cercetarea arheologică pluridisciplinară în România. Trecut, prezent, perspective* (ed. D. Popovici, M. Anghelinu), Târgoviște.
Cârciumaru 1996 - M. Cârciumaru, *Paleoetnobotanica*, Iași.
Cârciumaru 1999 - M. Cârciumaru, *Evoluția omului în cuaternar*, București.
Ciută 2005 – M. M. Ciută, *Începuturile neoliticului timpuri în spațiul intracarpatic transilvănean*, Alba Iulia.
Dumitrescu 1974a- VI. Dumitrescu, *Cronologia absolută a eneoliticului românesc în lumina datelor C14*, în *Apulum* 12, p. 23-39
Dumitrescu 1974b – VI. Dumitrescu, *la cronologia del'eneolitico Romeno alla luce degli esami C14*, p. 99/105
Eliade 1991- M. Eliade, *Istoria ideilor și credințelor religioase*, vol. I. București.

cultural diversity.

Pre-historical archeology will have to improve its methodological apparatus and interpret social facts through analogies and relations to cultural universes close from technological, social, economical point of view to the identified archeological context. Spiritual universe reconstruction of pre-historical communities is an interdisciplinarity exercise, because the capture and understanding of all actions supposes corroboration of archeological data with the one made available by the history of religions, anthropological interpretations and not just them. We hope that in the future, the approach of interdisciplinary views could give back to the Romanian archeology the status of a broad discipline, that gathers the efforts of experts in various fields in order to reconstruct the life of pre-historical man, under all its aspects.

BIBLIOGRAPHY

Anghelinu 2006 –M. Anghelinu, *Theoretical Space of Pluridisciplinarity in Pre-historical Archeology in Romania*, in *Pluridisciplinary Research in Romania. Past, Present, perspectives* (ed. D. Popovici, M. Anghelinu), Târgoviște.
Cârciumaru 1996 - M. Cârciumaru, *Paleoethnobotanics*, Iași.
Cârciumaru 1999 - M. Cârciumaru, *Man Evolution in Quaternary*, Bucharest.
Ciută 2005 – M. M. Ciută, *The Beginings of the Early Neolithic in the Transylvanian Intracarpethian Space*, Alba Iulia.
Dumitrescu 1974a- VI. Dumitrescu, *Absolute Chronology of Romanian Eneolithic in the light of data C14*, in *Apulum* 12, p. 23-39
Dumitrescu 1974b – VI. Dumitrescu, *la cronologia del'eneolitico Romeno alla luce degli esami C14*, p. 99/105
Eliade 1991- M. Eliade, *History of Religious Ideas and Beliefs*, vol. I. Bucharest.
Garașanin 1980 - D. Garașanin, *Les origines*

Garașanin 1980 - D. Garașanin, *Les origines du Néolithique dans le bassin de la Méditerranée et dans le sud-est européen*, în *Problèmes de la néolithisation dans certaines régions de l'Europe*, Krakow.

Mantu 1995 - C.-M. Mantu, *Câteva considerații privind cronologia absolută a neo-eneoliticului din România*, în *SCIVA*, 46/3,4, p. 213-235

Mantu 1998 - C.-M. Mantu, *Cultura Cucuteni. Evoluție, cronologie, legături*, în *BMA*, Piatra Neamț.

Mantu 1995 - C.-M. Mantu, *Several Considerations regarding Absolute Chronology of Neo-Eneolithic in Romania*, in *SCIVA*, 46/3,4, p. 213-235

Mantu 1998 - C.-M. Mantu, *Cucuteni Culture. Evolution, Chronology, Connections*, in *BMA*, Piatra Neamț.